

Никола Поповић

ЗАПИС ИЗ ПАДИНСКЕ РАВНИЦЕ

У сумрак, птице су помрачиле небо. Милански гачци. Лете у великим јатима, круже над низијом а онда се у ројевима гнезде у крошњама платана који прате линију пруге као нема оловна стража. Од птица је на тренутак утихнуло брујање које је постало природан акорд станице. Хук железнице и подрхтавање тла спојили су се са звуком фабричких машина у исти тон, у ларго ритму периферије.

Кантаутори би овде написали једну од оних песама о љубави у предграђу, девојци из града и кући поред пруге, у малом месту где се заљубљује једном и заувек, близу станице на којој свако застаје али одлази даље. Опустелом цестом пролази тек покоји аутомобил и бициклиста, и као у песми ромиња киша.

Са обе стране пруге, као уз корито реке, место се ширило. Фасаде баршунастих нијанси, троделни венецијански прозори и балкони са вијугавим рељефима. То је први ред старих кућа, грађених по узору на виле у Милану, Падови и Бергаму, али су шаре скромније, портици мањи а резбарије на вратима сведене на неколико јасних потеза.

Даље, у панорами, стоје стамбене зграде грађене тридесетих година, оштрих и правилних облика, затим оне грађене у послератном времену. Кроз кишу, цео се поглед прелива у фреску сликану густим бојама сивих и модрих нијанси.

*

Име које носи градић Ро, надомак велеграда, одудар краткоћом од устањених италијанских назива. То није Милано, аристократски град севера, престоница опере са катедралом чији шиљци боду свод, већ

варош наслоњена уз град. Пулс живота је спорији, али се још увек могу чути приче о великим данима и пореклу имена.

Многи верују да место своје име дугује крсташу, стегоноши Ђованију од Рода, пошто је уместо заставе са полумесецом на освојену сарценску тврђаву ставио заставу хришћанске војске. Ро није заобишла ни војска цара Фридриха Барбаросе, разоривши га током похода на Милано. Град је брзо обновљен, окренут оном од чега живи и данас – индустрији и трговини.

У миланским хроникама записано је како назив потиче од грчког острва Родос јер је град основала племићка породица која одатле вуче корене.

*

У Ро се стиже аутопутем који повезује градове италијанског севера – Трст, Милано, Торино и води даље ка југу Италије, а на север ка Домодосоли и тунелу који кроз планински кланац иде ка швајцарским скијалиштима. Километрима дуж аутопута виде се разнобојни зидови фабрика, а у топлу унутрашњост аута продиру мириси пластике, гуме, пиљевине и кафе. Недалеко од центра Роа је милански сајам и многи на пропутовању, те људи из индустрије, технологије и дизајна, одседају овде, у хотелу који је некад био фабрика памука.

Здање је од црвене цигле, са прозорима чији врхови подећају на цвет лале, и терасом одакле се кроз измаглицу види Милано. У холу пред трпезаријом урамљене су црно-беле фотографије из раног послератног времена, сликане у радионици и пред фабриком. Радници носе комбинезоне и кариране качкете на глави, у првом реду су директори у дугим дворедним капутима, са лептир-машнама и цилиндром на глави. Један стоји као Чаплин наслоњен на штап, док руком придржава обод шешира. Радници су загрљени, понеки су подигли капе увис. Лица су насмејана и озбиљна, али свако гледа право у објектив.

И данас, остало је овде нешто од атмосфере филмова неореализма о крадљивцима бицикала, фабричким халама и пиринчаним пољима Ломбардије. Милано се током прошлих деценија убрзано ширио стапајући се са периферијом и градићима какав је Ро. Помишљам на роман Етореа Мазине *Победник*, у којем је писац, родом из снежне долине Валкамонике, описао салаш крај Милана уочи и током Другог светског рата:

Сада се град, као река из коритића, изливао преко зидина и прождирао село, па су на границима салаша биле само кржљаве ливаде и трава умашћена од густој дима који се ширио из оближњих фабрика.

Мењало се и предграђе, примало одјек великих збивања, постајући све више део града. У роману се описују судбине становника сала-

ша, љубави усред ратног вихора, помама малих људи за влашћу, успон једне идеологије и њен фијаско. Трговци, занатлије, сељаци, војници и повратници са ратишта промичу кроз Мазинину књигу која је оживела амбијент не толико стар а опет удаљен у времену, јер све је мање оних који га се, као сам писац, непосредно сећају.

*

Памтим сусрет са Мазином током мог првог одласка у Италију. Аутобуси су из Београда ишли у Трст и Венецију кружном линијом, преко Аустрије и Мађарске, а путовање је трајало двадесет сати. На железничкој станици Местре сео сам у воз за Фиренцу, срећан што сам близу крајњег одредишта. Писац је путовао са супругом кући у Рим, а ја сам хтео да окушам свој италијански. Али Мазина је, као некад у италијанској скупштини, био изванредан говорник: док је воз пролазио кроз Венецију, препричавао је Голдонијеве комедије, у Ферари рецитовао стихове из Тасовог епа о крсташком походу на Јерусалим, у Фиренци стихове песника ренесансе.

Продао ми је права за свој роман *Гвожђе и мед*, за једну италијанску лиру, чувам тај уговор на жутој хартији са Етореовим логом који је сам нацртао – галија са птицом на једру. Превео сам тај роман о љубави и болести, времену куге у барокној Венецији, мемли канала и бесаним ноћима.

У стану на брду изнад Рима, где је ваздух редак и свеж, Мазина је тог лета говорио како се сећа предратног времена када је као и остала деца из његовог краја, носио црну униформу *балила*, Мусолинијеве младежи, и свирао добош у оркестру. Говорио је о Другом светском рату, ноћима проведеним уз петролејску лампу у бергамским подрумима, затим о првим годинама након рата и полету који је Италија осетила шездесетих, када су купили први телевизор и аутомобил.

Током своје каријере новинара и књижевника путовао је у Јужну Америку, Африку и Вијетнам и интервјуисао Манделу, Арафата, Пертинија – личности светске и италијанске политичке позорнице – и писце попут Павезеа, Монталеа и Табукија.

– Ја нисам италијански класик, али преведи ме на свој језик – казао је Мазина након што је довршио боцу вина из Пијемонта и досуо мени још гутљај: – У кухињи је машина за кафу, скувај себи ујутро пре пута. Писац мора бити покретљив.

Сада Мазинине романе и дуге реченице читам јасније, посебно његове мемоаре. Промичу државници, политичари и писци са којима је водио разговоре, оживљени у његовој прози на једноставан начин, свако са својим манирима, начином одевања и говора. У тој галерији

ликова обични људи стекли су своје место по својим делима, по оном што су у животу учинили за друге. Иако болестан, у поодмакалим годинама, стално пише. Истина, времена је све мање. Један писац Индус казао му је да свако јутро одлази са лаптопом до обале Ганга, јер само ту може писати, у осами.

Таква је и тишина у градићу Ро. И Пучини је долазио овде, кажу мештани, седео на станици и слушао дијалекте, чији је звук касније преточио у оперске мелодије.

*

Возим док на бергамском радију пуштају баладе Ђина Паолија, Луиђија Тенка и Луча Батистија, а линија пута одмотава се као непрегледна трака. У Далминеу ме чека пријатељ, маестро гитаре и лауте, Ђакомо Паримбели. Пре неколико година имао је концерте у Београду. Дувала је кошава а Паримбели је свирао композиције старих мајстора и о свакој би казао нешто о њеном настанку. Говорио је и о инструментима, како се од светлог дрвета смрче прави предња плоча на гитари, а задња од тамног ружиног дрвета.

Гитара и маестров глас тихо се додирују јер он, као што се баждаре одељци у књизи, мери реченице и не прави духовите обрте. Паримбели није Еторе Мазина, који кроз градове и земље путује као морнар који познаје луке и таласе. Маестро је више капетан који у својој кабини вредно истражује музику и историју жичаних инструмената. Признаје да у души није велики путник те жали што на путовањима, кад држи концерте, не стиже да вежба. Зато је одабрао живот у мирном Далминеу а не у Милану.

Док пијемо кафу, као и оног дана када је у ветровитом Београда на сваком месту тражио сигнал интернета, звао кућу и пратио све што се догађа, у свом дому показује ми читав мали свет: колекцију инструмената. Шпанске гитаре са седефним розетама, мандолине са угравираним иницијалима напуљских мајстора, крушколике лауте са издуженим вратом и школске гитаре његових синова.

У врту маестра Ђакома цветају магнолије и наранце. Сваком стаблу, као што то чини за инструменте, поклања посебну пажњу. Уз маслиново уље и котур пармског сира које сам купио у супермаркету на аутопуту, стављам књиге са посветом – збирку песама *Лирски метод за гитару* и, како је казао маестро Ђакомо, његово животно дело другог наслова *Лауџа и гитару у Бергаму кроз векове*.

*

Хотели уз пут су налик један на други, али у тим лукама путник, кад застане, бележи утиске и слике са путовања. Можда се нигде, као у њима, не осети тако добро предах од погледа на пејзаж и сусрета с људима. Нигде се као овде не може осетити колико је у споредности суштина света. Смењују се називи места и градова, прошла и будућа времена, успомене и осећања. Сличне су цесте и приче које се чују на путовању, преплићу се и стапају у једну бескрајну слику. Низија непрегледно траје као да је море, све до првих брежуљака пред Трстом.

Уместо житних поља виде се стабла тамариса и плава линија која запљускује обалу код дворца Мирамаре, где се скупљају тршћански галебови. Недељом, из зграда у терезијанској четврти, осећа се мирис фриулске чорбе од киселог купуса, а на главном тргу чују се италијанске, словенске и немачке речи. Трст је град буре: на мосту који прелази преко канала и на стрмој улици куда је некад пролазио трамвај, ставили су конопац за који се пролазници придржавају под налетима ветра.

Трст је лука и град уз море, мада је већи део подигнут на последњим обронцима Динарских планина према Паданској низији. Граница је близу, ред аутомобила се одужио са обе стране границе као у време када се путовало заобилазним путем и када су застоји трајали дуго, као и питања – куда се путује и зашто. Пред граничним прелазом застали су аутобуси са путницима који су напустили свој дом на Блиском истоку. Мигранти или избеглице? – апсурдна расправа о томе била је већ неколико пута на телевизiji. Боља је, ипак, реч *иуџиник*.

*

Путујући кроз равницу, навикао сам рено сеник, ни превелик ни премали: служи верно као добар коњ и раздише се кад притиснем паучицу у пуној брзини. Слушам радио и памтим сусрете на свом путу. – Не жури, и јави се кад дођеш на пола пута – казао је маестро Ђакомо, који не хита у вожњи као ни у музици. До Београда је све мање остало, кроз први снег назиру се обриси града где ће машина, прегрејана и прашњава од пута, одахнути.